

WYMAGANIA EDUKACYJNE Z PRZEDMIOTU PRZYRODA

niezbędne do uzyskania śródrocznych
i rocznych ocen klasyfikacyjnych
(sformułowane w oparciu o realizowany przez nauczyciela
program nauczania)

1. Na lekcjach przyrody oceniane są następujące obszary aktywności ucznia:

- Rozumienie pojęć przyrodniczych. Stosowanie języka przyrodniczego.
- Samodzielne lub w grupie przeprowadzanie doświadczeń.
- Samodzielne lub w grupie przeprowadzanie obserwacji i wnioskowania. Stosowanie zdobytej wiedzy i umiejętności w sytuacjach typowych.
- Rozwiązywanie zadań problemowych. Prace projektowe i długoterminowe.
- Aktywność na lekcji i poza nią oraz wkład pracy ucznia. Praca w grupach.
- Prowadzenie zeszytu i ćwiczeń.

2. Prace klasowe (sprawdziany):

- Nauczyciel zapowiada prace klasowe co najmniej tydzień wcześniej.
- Uczeń zobowiązany jest zaliczyć wszystkie przewidziane w danym półroczu sprawdziany i prace klasowe.
- Przy nieobecności usprawiedliwionej termin zaliczenia wynosi do 2 tygodni od daty pisania pracy klasowej przez klasę. W przypadku nie przystąpienia przez ucznia do zaliczenia pracy klasowej, nauczyciel ma prawo w trybie dowolnym, jednak wyłącznie w toku zajęć lekcyjnych sprawdzić, czy uczeń opanował materiał, nie przystąpienie do tego sprawdzianu jest równoznaczne z otrzymaniem oceny niedostatecznej. Przy dłuższej nieobecności ucznia (powyżej tygodnia) termin zaliczenia materiału uczeń uzgadnia z nauczycielem.
- Uczeń może poprawić ocenę z pracy klasowej w terminie do tygodnia od daty wystawienia oceny. Uczeń może przystąpić do poprawy oceny tylko jeden raz (formę sprawdzianu poprawkowego wybiera nauczyciel). W dzienniku zapisane są dwie oceny ze sprawdzianu i z poprawy.
- Sprawdzone prace klasowe są do wglądu dla ucznia i jego rodziców (opiekunów).
- Nauczyciel ma dwa tygodnie na sprawdzenie prac klasowych.

3. Nauczyciel może zrobić kartkówkę (do 20 min.) z 3 ostatnich lekcji bez zapowiedzi.

4. W przypadku odpowiedzi ustnej ocenie podlega:

- a) Zrozumienie tematu;
 - b) Zawartość merytoryczna;
 - c) Argumentacja;
 - d) Wyrażanie sądów;
 - e) Stosowanie terminologii przyrodniczej;
 - f) Sposób prezentacji;
 - g) Umiejętność korzystania z mapy i źródła.
- Nauczyciel może pytać z 3 ostatnich lekcji lub z materiału powtórzeniowego.
 - Uczeń ma prawo w ciągu semestru zgłosić dwukrotnie nieprzygotowane do lekcji - nieprzygotowanie obejmuje: odpowiedzi ustne, brak pomocy i materiałów, brak zeszytu i zeszytu ćwiczeń.
 - W przypadku długotrwałej (dłuższej niż jeden tydzień), usprawiedliwionej nieobecności uczeń ma prawo tuż po przyjeździe do szkoły zgłosić nieprzygotowanie do lekcji.
 - Brak zeszytu, materiałów, nieprzygotowanie do lekcji uczeń zgłasza na początku lekcji.

5. Przy ustalaniu oceny półrocznej i rocznej nauczyciel bierze pod uwagę stopnie ucznia z poszczególnych obszarów działalności we - dług następującej kolejności:

- 1) prace klasowe;
- 2) kartkówki i odpowiedzi ustne;
- 3) praca na lekcji, z mapą i innymi materiałami i zeszyt ćwiczeń;

- 4) prace projektowe i prace długoterminowe; dodatkowe zadania;
 - 5) aktywność pozalekcyjna.
6. Poprawiać można tylko prace klasowe (sprawdziany). Oceny za inne formy niż sprawdziany i prace klasowe uczeń nie może poprawić, chyba, że inaczej zdecyduje nauczyciel.
 7. Aktywność na lekcji i pozalekcyjna jest nagradzana ocenami lub "plusami" i „minusami”. Przez aktywność rozumiemy: częste zgłaszanie się na lekcji i udzielanie poprawnych odpowiedzi, czynna praca w grupach, wykonywanie dodatkowych zadań. Za 3 zgromadzone plusy uczeń otrzymuje ocenę bardzo dobrą, za sześć - celującą. Można otrzymać minusy: za odpowiedzi, brak pracy na lekcji, brak potrzebnych materiałów, brak zeszytu, zeszytu ćwiczeń itp. Za trzy minusy uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną. Plusy wpisuje nauczyciel do zeszytu ucznia, minusy są wpisywane do dziennika a następnie - oceny wynikające z ich sumy.
 8. Dodatkowe zadania: Dodatkowe działania, projekty podejmowane są z inicjatywy dziecka, mają formę nieobowiązkową i dobrowolną. Nauczyciel uwzględnia je w całorocznych działaniach i postęпах edukacyjnych dziecka.
 9. Wszystkie oceny, które uzyskuje uczeń w procesie nauczania są jawne. Informacje o ocenie uzyskuje uczeń od nauczyciela przedmiotu lub wychowawcy.
 10. Na tydzień przed śródrocznym i rocznym posiedzeniem klasyfikacyjnym Rady Pedagogicznej uczeń informowany jest o przewidywanej dla niego ocenie z przyrody w formie ustnej.
 11. Na cztery tygodnie przed przewidywanym posiedzeniem klasyfikacyjnym rodzice ucznia informowani są o przewidywanej dla niego ocenie niedostatecznej z przyrody w formie pisemnej przez wychowawcę.
 12. Aktywność i praca ucznia podczas lekcji podlegają ocenie. Nauczyciel obserwuje postawę i postępy ucznia na podstawie czego dokonuje oceny ucznia.
 13. Uczniowie, którzy biorą udział w konkursach przyrodniczych i przechodzą do kolejnych etapów konkursów otrzymują częściową ocenę celującą.
 14. Ocenę półroczną / roczną o jeden stopień podnoszą nagrody uzyskane przez ucznia w konkursach przedmiotowych o zasięgu dzielnicowym.
 15. Uczniowie – laureaci konkursów przedmiotowych o zasięgu wojewódzkim otrzymują z danych zajęć edukacyjnych celującą roczną ocenę klasyfikacyjną.
 16. **Uczeń ma możliwość uzyskania oceny rocznej wyższej niż przewidywana z przyrody w bieżącym roku szkolnym, jeżeli spełni warunki zapisane w statucie SP 310 oraz:**
napisze dwa sprawdziany z wyznaczonego przez nauczyciela przyrody materiału. Zakres materiału obejmuje treści z przyrody objęte podstawową programową w bieżącym roku szkolnym.

Kryteria ocen z przyrody:

Stopień celujący otrzymuje uczeń, który:

- opanował w pełnym zakresie wiadomości i umiejętności określone programem nauczania, także będące efektem jego samodzielnej pracy, wykazuje bardzo duże zainteresowania przyrodą,
- potrafi stosować wiadomości w sytuacjach problemowych,
- umie formułować i dokonywać analizy lub syntezy nowych zjawisk,
- proponuje nietypowe rozwiązania,
- osiąga sukcesy w konkursach szczebla wyższego niż szkolny
- w pracach pisemnych osiąga 100% punktów możliwych do zdobycia i w pełni odpowiada na dodatkowe pytania, bierze udział w konkursach biologicznych na terenie szkoły i poza nią.

Stopień bardzo dobry otrzymuje uczeń, który:

- opanował bardzo dobrze wiadomości i umiejętności określone programem nauczania
- sprawnie posługuje się zdobytymi wiadomościami, samodzielnie rozwiązuje, problemy potrafi biegłe i samodzielnie używać sformułowań przyrodniczych,
- projektuje doświadczenia i je prezentuje,
- dostrzega i ocenia związki dotyczące zjawisk przyrodniczych i działalności człowieka,
- przewiduje następstwa i skutki działalności człowieka oraz przebieg procesów naturalnych w przyrodzie, wyjaśnia je, rozwiązuje problemy przyrodnicze,
- w pisemnych sprawdzianach wiedzy i umiejętności osiąga od 85% punktów możliwych do zdobycia.

Stopień dobry otrzymuje uczeń, który:

- opanował dobrze wiadomości i umiejętności określone programem nauczania,
- poprawnie używa podręczników z zakresu wiedzy przyrodniczej oraz pomocy naukowych,
- właściwie wykorzystuje przyrządy do obserwacji i pomiarów elementów przyrody,
- korzysta z różnych źródeł informacji,
- dostrzega wpływ przyrody na życie i gospodarkę człowieka,
- proponuje działania na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego,
- ocenia relacje między działalnością człowieka a środowiskiem przyrody
- dokonuje porównań zjawisk i elementów przyrody, posługując się terminologią przyrodniczą,
- w pracach pisemnych osiąga od 70% punktów możliwych do zdobycia.

Stopień dostateczny otrzymuje uczeń, który:

- opanował wiadomości i umiejętności przystępne, niezbyt złożone, najważniejsze w nauczaniu przyrody,
- rozpoznaje i ocenia postawy człowieka wobec środowiska przyrodniczego,
- obserwuje pośrednio i bezpośrednio procesy zachodzące w środowisku przyrodniczym, potrafi je opisać,
- posługuje się mapą jako źródłem wiedzy przyrodniczej,
- poprawnie stosuje wiadomości i umiejętności do rozwiązywania przy pomocy nauczyciela typowych zadań i problemów,
- potrafi korzystać przy pomocy nauczyciela z innych źródeł wiedzy.
- w przypadku prac pisemnych osiąga od 51% punktów możliwych do zdobycia.

Stopień dopuszczający otrzymuje uczeń, który:

- w zakresie przewidzianym podstawą programową wykazuje się znajomością i zrozumieniem podstawowych pojęć,
- rozwiązuje przy pomocy nauczyciela typowe zadania o niewielkim stopniu trudności,
- przy pomocy nauczyciela potrafi korzystać z różnych źródeł informacji – mapy, globusa,
- rozpoznaje i nazywa podstawowe zjawiska przyrody,
- posiada, przejawiający się w codziennym życiu, pozytywny stosunek do środowiska przyrodniczego,
- w pisemnych sprawdzianach wiedzy i umiejętności osiąga od 31% punktów możliwych do zdobycia.

-

Stopień niedostateczny otrzymuje uczeń, który:

- nie opanował wiadomości i umiejętności określonych programem nauczania, które są potrzebne do dalszego kształcenia,
- nie potrafi rozwiązać problemów przedmiotowych o elementarnym stopniu trudności, nawet przy pomocy nauczyciela,
- nie zna podstawowych określeń przyrodniczych,
- w przypadku prac pisemnych osiąga od 0% do 30% punktów możliwych do zdobycia.

WYMAGANIA EDUKACYJNE. KLASA 4

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
Uczeń						
DZIAŁ I. Badam i poznaję przyrodę						
1	Czego dowiem się na lekcjach przyrody?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, czym się zajmuje przyrodnik ▶ wymienia podstawowe zasady bezpieczeństwa na lekcjach przyrody ▶ wymienia dwie z czterech dziedzin nauk przyrodniczych 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, czym jest przyroda ▶ wymienia trzy źródła wiedzy przyrodniczej ▶ rozpoznaje niektóre piktogramy substancji niebezpiecznych na rysunkach lub fotografiach ▶ wymienia zapisy regulaminu pracowni przyrodniczej 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wymienia wszystkie dziedziny nauk przyrodniczych ▶ podaje definicję przyrody ▶ wymienia wszystkie źródła wiedzy przyrodniczej ▶ podaje przykłady substancji niebezpiecznych w swoim otoczeniu 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, czym zajmuje się każda z dziedzin nauk przyrodniczych (biologia, geografia, chemia, fizyka) ▶ rozpoznaje i wyjaśnia zagrożenia, odczytując piktogramy umieszczone na opakowaniach różnych substancji ▶ planuje własną pracę w oparciu o zasady bezpieczeństwa obowiązujące w pracowni 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady znanych przyrodników ▶ przewiduje skutki użycia substancji niebezpiecznych w niewłaściwy sposób ▶ proponuje własny regulamin pracowni w oparciu o poznane na lekcji zasady bezpieczeństwa
2	Jak mogę poznawać przyrodę?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wymienia zmysły człowieka (wzrok, słuch, węch, smak i dotyk) ▶ wyjaśnia, czym jest obserwacja ▶ nazywa prawidłowo przyrządy wykorzystywane w poznawaniu przyrody 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia zastosowanie zmysłów w poznawaniu przyrody ▶ podaje przykład obserwacji przyrodniczej opartej na własnym otoczeniu ▶ wyjaśnia zasadę wykorzystania dowolnego przedmiotu, np. lupy, do dokonywania badań przyrodniczych 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wymienia narządy zmysłów ▶ dobiera odpowiedni zestaw przyrządów do planowanego badania lub obserwacji przyrodniczej ▶ podaje cechy obserwacji przyrodniczej 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia funkcję zmysłów w poznawaniu przyrody ▶ dowodzi zasadności systematyczności obserwacji przyrodniczych ▶ uzasadnia potrzebę dokumentowania obserwacji przyrodniczych 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ planuje obserwację pozwalającą na użycie min trzech zmysłów do poznawania wybranego elementu przyrodniczego
3	Jak prowadzić doświadczenia?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ definiuje pojęcie doświadczenie ▶ definiuje pojęcie eksperyment ▶ wyjaśnia pojęcia: próba kontrolna i próba badawcza 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia różnice między doświadczeniem a eksperymentem ▶ poprawnie formułuje problem badawczy ▶ odróżnia próbę kontrolną od próby badawczej 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ stosuje odpowiednią kolejność działań podczas planowania doświadczenia ▶ stawia beztędną hipotezę 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ planuje doświadczenie, które ma na celu potwierdzenie lub zaprzeczenie stawianej hipotezie 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ samodzielnie planuje doświadczenie, stawia hipotezę i problem badawczy ▶ samodzielnie wykonuje zielnik

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
		<ul style="list-style-type: none"> wymienia etapy od obserwacji do doświadczenia wyjaśnia zasady bezpiecznej pracy podczas wykonywania doświadczeń 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje zasady bezpiecznej pracy podczas wykonywania doświadczeń 	<ul style="list-style-type: none"> planuje proste doświadczenie, np. sprawdzające rozpuszczalność różnych substancji w wodzie 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje doświadczenia i przewiduje stawianą hipotezę oraz problem badawczy prawidłowo opisuje wykonywane doświadczenia 	
4	Z czego składa się otaczający nas świat?	<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcie materia wymienia stany skupienia (ciekły, stały i gazowy) nazywa różne stany skupienia wody (lód, ciecz, para wodna) wymienia ciała kruche, sprężyste i plastyczne znane ze swojego otoczenia 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady materii w swoim otoczeniu odróżnia stany skupienia (ciekły, stały i gazowy) definiuje topnienie, parowanie, krzepnięcie i skraplanie wymienia właściwości ciał kruchych, sprężystych i plastycznych 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje stany skupienia, biorąc za podstawę odległości między cząsteczkami na rysunku lub schemacie podaje inne niż w podręczniku przykłady ciał kruchych, sprężystych i plastycznych 	<ul style="list-style-type: none"> potrafi dowieść, że różne przedmioty, np. szkolna ławka, są materią omawia obieg wody w przyrodzie bada właściwości ciał i określa ich charakter przyporządkowuje nieznanne ciało do ciał plastycznych, sprężystych lub kruchych na podstawie jego właściwości 	<ul style="list-style-type: none"> proponuje własną listę ciał sprężystych, kruchych i plastycznych, które może spotkać w życiu codziennym
5	Gdzie jest północ?	<ul style="list-style-type: none"> podaje definicję widnokręgu wskazuje na ilustracji linię widnokręgu wymienia nazwy głównych kierunków świata opisuje przynajmniej jeden sposób na wyznaczenie kierunku północnego przez uważną obserwację obiektów przyrodniczych 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje w terenie widnokrąg i linię widnokręgu wskazuje główne kierunki świata na różny kierunków wymienia przynajmniej jeden sposób na wyznaczenie kierunku północnego przez obserwację Słońca i gwiazd lub obiektów przyrodniczych 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego obserwator jest zawsze w środku widnokręgu posługuje się pełnymi nazwami oraz skrótami głównych kierunków świata przyporządkowuje skróty do nazw głównych kierunków geograficznych wyjaśnia, w jaki sposób wyznaczyć północ za pomocą Gwiazdy Polarnej i własnego cienia 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, od czego zależy zasięg widnokręgu określa położenie obiektów względem siebie, posługując się nazwami głównych kierunków świata podaje nazwy pośrednich kierunków świata podaje przykłady wykorzystania w życiu umiejętności wyznaczania kierunków geograficznych 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady miejsc i sytuacji z życia codziennego, gdzie możemy zaobserwować różną wielkość widnokręgu wyjaśnia, w jaki sposób tworzy się nazwy kierunków pośrednich wymienia wszystkie sposoby wyznaczenia kierunku północnego
6	Jak wyznaczyć północ za pomocą przyrządów?	<ul style="list-style-type: none"> wyznacza na podstawie instrukcji główne kierunki geograficzne za pomocą kompasu 	<ul style="list-style-type: none"> omawia budowę kompasu i gnomonu wskazuje, co może zakłócać pracę kompasu 	<ul style="list-style-type: none"> samodzielnie wyznacza kierunki za pomocą kompasu 	<ul style="list-style-type: none"> samodzielnie wyznacza kierunki za pomocą gnomonu 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym różni się busola od kompasu

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
		<ul style="list-style-type: none"> ▶ konstruuje prosty gnomon, wyjaśnia zasadę jego działania 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ określa warunki wyznaczenia kierunku północnego za pomocą gnomonu 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyznacza główne kierunki geograficzne za pomocą gnomonu, posługując się instrukcją 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ ocenia dokładność i łatwość wyznaczenia północy za pomocą kompasu i gnomonu 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje zależność między gnomonem a działaniem zegarów słonecznych ▶ korzysta z GPS, np. w telefonie, do wskazania własnego położenia
7	Podsumowanie działu	▶ wszystkie wymagania z lekcji 1–6				
DZIAŁ II. Środowisko życia organizmów						
1	Jak dzielimy organizmy?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wymienia nazwy pięciu królestw organizmów ▶ wymienia trzy z sześciu czynności życiowych organizmów żywych ▶ wyjaśnia, że wszystkie organizmy są zbudowane z komórek ▶ wymienia cechy organizmów 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ definiuje pojęcie „czynności życiowe” ▶ wymienia wszystkie sześć czynności życiowych organizmów 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ charakteryzuje czynności życiowe organizmów ▶ definiuje pojęcie „komórka” 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ ocenia, do którego królestwa należy organizm zaprezentowany na zdjęciu lub rysunku ▶ odróżnia organizm jednokomórkowy od wielokomórkowego 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady organizmów jednokomórkowych ▶ uzasadnia, dlaczego wirusy nie należą do żadnego z królestw organizmów
2	Jak odżywiają się organizmy?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, czym jest samożywność ▶ wyjaśnia, czym jest cudzożywność ▶ wymienia rodzaje organizmów cudzożywnych (drapieżniki, pasożyty, roślinożercy i wszystkożercy) 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wymienia przykłady królestw organizmów samożywnych i cudzożywnych ▶ wyjaśnia, co oznacza, że organizm jest pasożytem, drapieżnikiem, roślinożercą lub wszystkożercą ▶ wymienia przystosowania drapieżników do odżywiania się 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady organizmów samożywnych i cudzożywnych ▶ podaje przykłady organizmów roślinożernych, drapieżników i pasożytów ▶ opisuje przystosowania zwierząt do odżywiania się różnymi sposobami 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ dowodzi, że człowiek jest organizmem cudzożywnym ▶ podaje pełne równanie fotosyntezy (zapis słowny) ▶ opisuje przebieg fotosyntezy 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ projektuje doświadczenie pozwalające udowodnić, że światło jest niezbędne do zachodzenia fotosyntezy
3	Jak wygląda życie w wodzie?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ opisuje warunki panujące w środowiskach wodnych 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wymienia ożywione elementy środowiska ▶ wymienia nieożywione elementy środowiska 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, jak głębokość zbiornika wpływa na ilość światła dostępnego dla organizmów 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ porównuje warunki życia w wodzie z warunkami życia na lądzie 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wykonuje plakat z opisem wybranego zbiornika wodnego zawierający informacje o jego

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
		<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje nazwy trzech mieszkańców wód słodkich 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje nazwy trzech mieszkańców wód słonych (bez ryb) ▶ wymienia min trzy gatunki ryb słodkowodnych ▶ wymienia przykłady zbiorników sztucznych 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ przyporządkowuje organizm do środowiska wód słodkich lub słonych na podstawie jego wyglądu (na zdjęciu lub rysunku) ▶ wyjaśnia, czym jest opór stawiany przez otoczenie fizyczne 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje nazwę organizmu wodnego na podstawie jego zdjęcia lub rysunku ▶ porównuje zbiorniki sztuczne i naturalne, podając przykłady z najbliższego otoczenia ▶ potrafi przyporządkować zbiornik wodny do zbiorników sztucznych lub naturalnych na podstawie ich zdjęć lub rysunków 	<p>pochodzeniu (naturalny lub sztuczny) oraz innych cechach, w tym przykłady zamieszkujących go organizmów</p>
4	Jak wygląda życie na lądzie?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wymienia trzy z sześciu warunków życia panujących na lądzie ▶ podaje łąkę, las, pustynię jako przykłady środowisk lądowych ▶ wymienia pięć dowolnych organizmów lądowych 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wymienia wszystkie warunki panujące na lądzie ▶ charakteryzuje pustynie piaszczyste i kamieniste ▶ wymienia naturalne i sztuczne środowiska lądowe 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, jak zmieniają się warunki życia w środowisku lądowym w ciągu doby ▶ charakteryzuje pustynie lodowe ▶ wymienia przykłady organizmów zamieszkujących góry ▶ potrafi zaklasyfikować środowisko lądowe jako sztuczne lub naturalne na podstawie jego zdjęcia lub rysunku 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje warunki, które ulegają zmianom w zależności od typu środowiska lądowego (pustynia, las, łąka) ▶ opisuje cechy wybranych organizmów, które przystosowały się do życia w górach i na pustyniach ▶ porównuje lądowe środowiska sztuczne z naturalnymi 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ przygotowuje prezentację w postaci plakatu, prezentacji multimedialnej lub innej formie pokazującej naturalne i sztuczne środowiska lądowe w najbliższym otoczeniu domu lub szkoły
5	Jak wygląda życie w lesie?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ nazywa warstwy lasu ▶ wymienia wybrane warunki życia w lesie (np. niższe temperatury latem, wysoka wilgotność) ▶ rozpoznaje na rysunku lub zdjęciu liście lub gałązki pospolitych drzew i podaje ich nazwy 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wymienia gatunki roślin budujące poszczególne warstwy lasu ▶ podaje nazwy wybranych gatunków roślin, zwierząt i grzybów na podstawie ich zdjęć lub rysunków 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, jaką rolę pełnią lasy w zatrzymywaniu wody w środowisku ▶ określa cechy roślin tworzących runo, podszyt i warstwę koron 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ analizuje skład gatunkowy lasów i wskazuje na tej podstawie ich typ (liściaste, iglaste, mieszane) ▶ charakteryzuje szczegółowo warstwy lasu ▶ wskazuje na rolę lasów w ochronie bioróżnorodności na Ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ buduje makietę lasu wybranego rodzaju (liściasty, iglasty lub mieszany) obrazującą warstwy lasu

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
6	Dlaczego lasy są nam potrzebne?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ rozpoznaje pospolite grzyby na podstawie ich rysunków lub zdjęć (łączy podaną nazwę z ilustracją) ▶ wymienia trzy nazwy grzybów trujących ▶ rozróżnia drzewa iglaste i liściaste ▶ wymienia zasady zachowania się w lesie 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ rozpoznaje pospolite grzyby na podstawie ich rysunków lub zdjęć ▶ wyjaśnia, jaką rolę pełnią lasy w środowisku i gospodarce człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ rozpoznaje drzewa na podstawie ich zdjęć lub rysunków ▶ opisuje rolę lasów lub drzew w produkcji tlenu dla wszystkich organizmów 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje zasady bezpieczeństwa przy zbieraniu i spożywaniu grzybów (pomoc osoby dorosłej, spożycie tylko po ugotowaniu) ▶ uzasadnia potrzebę ochrony lasów 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ proponuje szereg działań, jakie może podjąć każdy uczeń w celu ochrony lasów przed ich wycinaniem (np. oszczędność papieru, recykling)
7	Czym różni się łąka od pola uprawnego?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wymienia warunki życia panujące na łąkach i polach ▶ odróżnia łąkę od pola uprawnego na zdjęciu lub rysunku 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, jaką rolę pełnią pola uprawne dla człowieka ▶ podaje nazwy typowych organizmów łąki i pola uprawnego 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ porównuje warunki życia na łąkach i polach z warunkami życia w lesie ▶ wskazuje łąkę jako środowisko o większej różnorodności biologicznej niż pole uprawne 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ ocenia związek braku drzew na polach i łąkach z wilgotnością tych środowisk 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ odróżnia gatunki pospolitych zbóż na podstawie zdjęcia lub rysunku
8	Jakie organizmy mieszkają blisko człowieka?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, jak człowiek wpływa na środowisko naturalne ▶ rozpoznaje (łączy nazwy z ilustracjami) organizmy zamieszkujące otoczenie człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ definiuje środowisko antropogeniczne ▶ wskazuje składniki środowiska antropogenicznego w najbliższej okolicy ▶ samodzielnie wymienia nazwy organizmów zamieszkujących blisko człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ opisuje, czym jest udomowienie zwierząt i jakie pozytywne skutki miało ono dla rozwoju cywilizacji ▶ wymienia gatunki udomowionych zwierząt 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ przewiduje skutki dalszej antropopresji ▶ porównuje cechy różnych owadów jadowitych ▶ proponuje sposoby zachowania się w sytuacji kontaktu z owadami jadowitymi 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wykonuje szkic najbliższej okolicy, wskazując elementy antropogeniczne i naturalne swojego otoczenia
9	Jak organizmy przystosowały się do życia w różnych warunkach?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wymienia przystosowania ryb do życia w wodzie ▶ wymienia przystosowania zwierząt do życia na lądzie na przykładzie psa domowego 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wymienia skrzela jako organ wymiany gazowej u ryb ▶ wyjaśnia, jak organizmy przystosowują się do sezonowych wahań temperatury 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia wpływ kształtu ciała na ograniczenie oporu wody ▶ porównuje przystosowania do życia w wodzie i na lądzie na przykładzie kaczki i kury (ptactwo domowe) 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia mechanizm działania linii bocznej dowodzi, że kaczka posiada cechy budowy przystosowujące ją do życia w wodzie a kura do życia na lądzie ▶ analizuje sposoby poruszania się na lądzie i w wodzie, podając przystosowania zwierząt 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ analizuje zdjęcie nieznanego organizmu i ocenia, w jakim środowisku on zamieszkuje na podstawie zewnętrznych cech budowy

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
Uczeń						
10	Podsumowanie działu	▶ wszystkie wymagania z lekcji 1–9				
DZIAŁ III. Obserwujemy pogodę						
1	Co to jest pogoda?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, co to jest pogoda ▶ określa pogodę na podstawie ilustracji (mroźna, śnieżna, słoneczna, deszczowa) ▶ wymienia nazwy składników pogody 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ definiuje pojęcia „powietrze”, „atmosfera” ▶ charakteryzuje poznane składniki pogody ▶ opisuje pogodę, którą widzi za oknem 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia poprawność stwierdzenia „pogoda jest zawsze” ▶ wyjaśnia, co to jest ciśnienie atmosferyczne ▶ rozpoznaje nazwy składników pogody w tekście prognozy pogody 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykład znaczenia atmosfery dla życia na ziemi ▶ wyjaśnia związek między ciśnieniem atmosferycznym a powstawaniem wiatru 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ dowiadyuje się, jaki jest skład powietrza ▶ charakteryzuje wilgotność powietrza jako składnik pogody
2	Jak się bada pogodę?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje nazwę przyrządu służącego do pomiaru temperatury ▶ odczytuje z termometru temperaturę powietrza ▶ rozróżnia temperaturę dodatnią i ujemną 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, czym zajmuje się meteorolog ▶ dopasowuje rodzaj termometru do pomiaru temperatury ▶ prowadzi obserwacje temperatury powietrza ▶ wymienia nazwy innych przyrządów meteorologicznych 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, jak powstają prognozy pogody ▶ podaje zastosowania termometru w różnych sytuacjach życia codziennego ▶ dopasowuje składnik pogody do przyrządu, którym jest badany ▶ określa kierunek, z którego wieje wiatr 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ analizuje zapisane podczas obserwacji wyniki pomiaru temperatury ▶ wskazuje jednostki pomiaru, w jakich mierzy się ciśnienie atmosferyczne, opady, prędkość wiatru 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykład kraju, w którym stosuje się skalę Farenheita ▶ przelicza stopnie Celsjusza na stopnie Farenheita
3	Czym są opady i osady atmosferyczne?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje, z czego mogą być zbudowane chmury ▶ rozpoznaje symbole pogody dotyczące zachmurzenia ▶ podaje przykłady opadów atmosferycznych ▶ zapisuje parametry pogody obserwowane w ciągu dnia 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje nazwę przemiany stanu skupienia, dzięki której powstają chmury ▶ dzieli opady na te, które mają stan skupienia stały i ciekły ▶ rozpoznaje na mapie pogody symbole dotyczące opadów 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, co to jest mgła ▶ rozpoznaje i nazywa symbole stosowane na mapach pogody ▶ podaje przykłady różnych opadów ze względu na ich intensywność ▶ podaje przykłady opadów atmosferycznych i ich stan skupienia 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, w jakich warunkach chmury mogą być zbudowane z kryształków lodu ▶ wyjaśnia, czym się różnią opady od osadów atmosferycznych ▶ charakteryzuje warunki, w jakich powstają: rosa, szron, szadź i gołoledź ▶ opisuje prognozę pogody na podstawie mapy pogody ▶ dokonuje analizy danych zebranych w kalendarzu pogody 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ bada doświadczalnie powstawanie chmury oraz szronu ▶ odczytuje prognozę pogody dla swojej miejscowości, korzystając z internetowych serwisów pogodowych

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
4	Jakie zjawiska pogodowe są groźne?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady groźnych zjawisk pogodowych ▶ wyjaśnia skrót RCB 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ rozpoznaje groźne zjawiska pogodowe przedstawione na ilustracjach ▶ podaje przykłady sytuacji, w których możemy otrzymać alert RCB ▶ wyjaśnia, jakie niebezpieczeństwo jest związane z upałem, burzą, huraganem ▶ podaje przykłady innych groźnych zjawisk pogodowych 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ charakteryzuje poznane groźne zjawiska pogodowe ▶ wymienia w kolejności kolory tęczy ▶ podaje przykłady bezpiecznych zachowań w czasie upału, burzy, huraganu ▶ wskazuje, jakie niebezpieczeństwo jest związane z zawieją i zamiecią śnieżną 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ porządkuje groźne zjawiska pogodowe w zależności od pory roku, w której najczęściej występują ▶ wyjaśnia powstawanie tęczy ▶ wskazuje, jakie niebezpieczeństwo związane jest z silną mgłą, trąbą powietrzną i gołoledzią ▶ wyjaśnia, czym są orkany 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ projektuje doświadczenie pozwalające zobaczyć kolory tęczy ▶ wyszukuje informacje na temat obliczenia odległości burzy na podstawie czasu między błyskawicą a grzmotem
5	Co ma wspólnego pogoda ze Słońcem?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia pojęcia wschód, zachód słońca, dzień, noc, doba ▶ wskazuje na widnokreśgu lub schemacie miejsca wschodu, zachodu słońca w ciągu doby ▶ podaje porę dnia, gdy cień jest najkrótszy i najdłuższy w ciągu doby 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ omawia pozorną wędrówkę słońca nad widnokreśgiem ▶ wyjaśnia, czym jest górowanie słońca i południe słoneczne ▶ podają porę dnia, gdy cień jest najkrótszy i najdłuższy w ciągu roku 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ omawia zmiany temperatury powietrza w ciągu dnia ▶ wyjaśnia zależność między wysokością słońca a długością cienia w ciągu dnia ▶ podaje przykład, jak można wykorzystać kierunek cienia do oznaczenia kierunków świata 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia pojęcia świt i zmierzch ▶ omawia zmiany długości cienia w ciągu dnia ▶ wskazuje zależności między wysokością słońca a temperaturą w ciągu dnia 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady z życia codziennego, w których przydaje się wiedza na temat zmian temperatury i długości cienia w ciągu dnia
6	Jak zmienia się pogoda w różnych porach roku?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje nazwy kalendaryzacyjnych pór roku i daty ich rozpoczęcia ▶ podaje dwa przykłady zmian zachodzących w przyrodzie charakterystycznych dla każdej pory roku ▶ podaje nazwy pór roku gdy w Polsce dzień jest najdłuższy i najkrótszy 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ dostrzega zależność między wysokością słońca a długością cienia w ciągu dnia i w ciągu roku ▶ dopasowuje zjawiska pogodowe do pory roku, w której najczęściej występują 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ rozpoznają porę roku na podstawie daty z kalendarza ▶ określa miejsca wschodu i zachodu słońca w różnych porach roku, podając skróty międzynarodowe kierunków świata 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ opisuje zmiany w położeniu słońca nad widnokreśgiem w ciągu roku ▶ stosuje określenia: przesilenie, równonoc ▶ podaje nazwy termicznych pór roku 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, dlaczego Australijczycy święta Bożego Narodzenia spędzają na plaży ▶ podaje przykłady innych państw, w których pory roku są „odwrotnie” niż na półkuli północnej
7	Podsumowanie działu	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wszystkie wymagania z lekcji 1–6 				

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
DZIAŁ IV. Ja i moje ciało						
1	Jak jest zbudowane moje ciało?	<ul style="list-style-type: none"> wymienia kolejne stopnie hierarchicznej budowy swojego ciała (komórka, tkanka, narząd, układ, organizm) 	<ul style="list-style-type: none"> definiuje komórkę i tkankę wymienia 3 z 6 podanych układów narządów 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia wszystkie 6 układów narządów potrafi przyporządkować narząd do jego układu 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jakie funkcje pełnią układy narządów w jego ciele odróżnia i nazywa układy umieszczone na rysunku 	<ul style="list-style-type: none"> wyszukuje informacje na temat różnic w budowie anatomicznej kobiety i mężczyzny
2	Co się dzieje z moją zjedzoną kanapką?	<ul style="list-style-type: none"> wymienia składniki pokarmowe (białka, cukry, tłuszcze, sole mineralne, witaminy) wymienia narządy układu pokarmowego wymienia 2 z 4 funkcji układu pokarmowego 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jaką funkcję pełni białka, cukry i tłuszcze wymienia gruczoły trawienne wymienia wszystkie funkcje układu pokarmowego 	<ul style="list-style-type: none"> określa składniki pokarmowe znajdujące się w jego posiłkach wyjaśnia rolę narządów przewodu pokarmowego 	<ul style="list-style-type: none"> odróżnia pojęcie przewód pokarmowy i układ pokarmowy opisuje proces trawienia, używając pojęcia "enzymy trawienne" 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia ogólną rolę gruczołów: ślinianek, wątroby i trzustki proponuje doświadczenie pozwalające udowodnić działanie śliny
3	Dlaczego oddychamy?	<ul style="list-style-type: none"> wymienia narządy układu oddechowego omawia funkcję płuc 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia elementy dróg oddechowych wyjaśnia rolę układu oddechowego wskazuje narządy odpowiedzialne za powstawanie głosu 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje na rysunku poszczególne elementy układu oddechowego ilustruje działanie strun głosowych 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje mechanizm wdechu i wydechu wyjaśnia rolę rzęsek pokrywających drogi oddechowe 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje na wykresach skład powietrza wdychanego i wydychanego, wskazując różnice
4	Do czego jest mi potrzebna krew?	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, że układ krwionośny budują serce i naczynia krwionośne wymienia składniki krwi wymienia 2 z 4 funkcji układu krwionośnego 	<ul style="list-style-type: none"> odróżnia żyłę od tętnicy na podstawie kierunku przepływu krwi (od serca i do serca) wyjaśnia funkcje składników krwi (płytek, krwinek białych i czerwonych) wymienia wszystkie funkcje układu krwionośnego 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje role substancji transportowanych przez krew wyjaśnia czym jest tętno/puls mierzy własne tętno/puls 	<ul style="list-style-type: none"> dowodzi, że wysiłek fizyczny powoduje przyspieszenie tętna wskazuje położenie serca na schemacie/rysunku oraz na własnym ciele 	<ul style="list-style-type: none"> przygotowuje plakat/lapbook dotyczący budowy krwi i badań laboratoryjnych krwi
5	W jaki sposób się poruszam?	<ul style="list-style-type: none"> wymienia składniki układu ruchu 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie „stawy” 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, w jaki sposób mięśnie są połączone ze szkieletem 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje zakres ruchów różnych stawów we własnym ciele 	<ul style="list-style-type: none"> proponuje tygodniowy jadłospis produktów zdrowych dla kości

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
		<ul style="list-style-type: none"> wymienia składniki szkieletu (czaszkę, klatkę piersiową, kręgosłup, kości kończyn) 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na rysunku elementy układu kostnego 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia rolę mięśni w poruszaniu się 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, dlaczego pokarmy zawierające wapń i białko są ważne dla zdrowia kości dowodzi, że sole mineralne nadają kości twardość 	
6	Dlaczego moje ciało się zmienia?	<ul style="list-style-type: none"> wymienia narządy męskiego i żeńskiego układu rozrodczego wymienia 3 zmiany zachodzące w ciele chłopców i dziewcząt podczas dojrzewania 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na rysunku i nazywa narządy płciowe męskie i żeńskie wymienia wszystkie zmiany zachodzące podczas dojrzewania chłopców i dziewcząt 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia rolę hormonów podczas dojrzewania wyjaśnia, czym jest menstruacja omawia funkcje układu rozrodczego 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje czynności higieniczne, które wpływają na zdrowie układu rozrodczego ocenia wpływ długości snu na swoje zdrowie określa rolę jąder i jajników 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia różnice w budowie układów: żeńskiego i męskiego i wyjaśnia ich znaczenie dla pełnionych funkcji
7	W jaki sposób mój organizm odbiera informacje?	<ul style="list-style-type: none"> wymienia narządy układu nerwowego (mózgowie, rdzeń i nerwy) wymienia narządy zmysłów 	<ul style="list-style-type: none"> przyporządkowuje nazwy zmysłów do nazw narządów zmysłów wymienia bodźce odbierane przez narządy zmysłów 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia rolę receptorów w odbieraniu bodźców ze środowiska wyjaśnia działanie narządów zmysłów 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje budowę układu nerwowego bada współdziałanie zmysłów węchu i smaku 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia rolę wzroku, węchu i smaku w ostrzeganiu człowieka o zagrożeniach
8	Jak moje ciało broni się przed chorobami?	<ul style="list-style-type: none"> wymienia główne czynniki chorobotwórcze (bakterie i wirusy) podaje nazwy minimum 5 chorób wywołanych przez bakterie podaje nazwy minimum 5 chorób wywołanych przez wirusy 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym są czynniki chorobotwórcze wymienia 4 drogi zakażenia definiuje pojęcia: odporność i profilaktyka 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje minimum 4 choroby przenoszone drogą oddechową omawia przyczyny zatrucia proponuje działania profilaktyczne chorób zakaźnych 	<ul style="list-style-type: none"> proponuje czynności, które pozwolą ustrzec się przed chorobami zakaźnymi opisuje objawy wybranych chorób zakaźnych wskazuje szczepienie jako jedną z dróg profilaktyki chorób zakaźnych 	<ul style="list-style-type: none"> przygotowuje plakat dotyczący wybranej choroby zakaźnej zawierający informacje o drodze zakażenia, objawach i leczeniu
9	Jak dbać o zdrowie?	<ul style="list-style-type: none"> wymienia 3 z 5 zaproponowanych zasad zdrowego stylu życia wskazuje zasady zdrowego odżywiania 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia wszystkie zasady zdrowego stylu życia 	<ul style="list-style-type: none"> proponuje działania, które przyczynią się realizacji zasad zdrowego stylu życia 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia rolę aktywności fizycznej omawia swoją dietę, oceniając ją pod kątem zróżnicowania 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia plan swojego dnia uwzględniający wszystkie zasady zdrowego stylu życia

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
Uczeń						
		<ul style="list-style-type: none"> wylicza minimum 5 owoców i warzyw 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jak zasady zdrowego stylu życia wpływają na zdrowie 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje poszczególne zasady higieny i je omawia definiuje pojęcie „dieta” 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje skład talerza zdrowego żywienia proponuje jadłospis zgodny z zasadami zdrowego żywienia 	
10	Dlaczego nałogi są niebezpieczne?	<ul style="list-style-type: none"> wymienia alkohol, papierosy, e-papierosy, narkotyki i dopalacze oraz napoje energetyzujące jako używki wymienia skutki fonoholizmu 	<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcie „używki” wyjaśnia wpływ wymienionych używek na organizm człowieka wyjaśnia, czym jest uzależnienie 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, że fonoholizm jest niebezpieczny dla zdrowia wskazuje negatywne skutki nadużywania alkoholu i innych używek 	<ul style="list-style-type: none"> proponuje działania, które mogą zmniejszyć ryzyko fonoholizmu ocenia na podstawie formularza pytań stopień uzależnienia od telefonu 	<ul style="list-style-type: none"> przygotowuje plakat lub prezentację na temat szkodliwości napojów energetyzujących
11	Jak udzielić pierwszej pomocy?	<ul style="list-style-type: none"> wymienia podstawowy skład apteczki wymienia nr 112 jako główny numer alarmowy 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje przeznaczenie przedmiotów będących na wyposażeniu apteczki wyjaśnia, jak zadzwonić na numer alarmowy gdy telefon jest zablokowany 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jak udzielić pierwszej pomocy w sytuacji oparzeń, ugryzień, ukąszeń, ran lub spożycia trucizny, np. nieznanego grzyba wybiera sposób udzielenia pomocy adekwatny do opisanego zagrożenia 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia czynności, które należy podjąć w sytuacji wypadku, np. upadku z dużej wysokości ocenia zasadność użycia rękawic jednorazowych podczas opatrywania ran 	<ul style="list-style-type: none"> wykonuje opatrunek wybranej części ciała, np. przedramienia
12	Podsumowanie działu	<ul style="list-style-type: none"> wszystkie wymagania z lekcji 1–11 				
DZIAŁ V. Krajobraz wokół nas						
1	Czy wszystkie krajobrazy są takie same?	<ul style="list-style-type: none"> podaje definicję krajobrazu dzieli krajobrazy na naturalne i kulturowe podaje przykłady krajobrazów naturalnych i kulturowych 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia, z czego składa się krajobraz rozpoznaje elementy krajobrazu należące do przyrody ożywionej i nieożywionej odróżnia składniki przyrody od wytworów działalności człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje wybrany typ krajobrazu, biorąc pod uwagę widoczne składniki krajobrazu rozpoznaje w terenie i podaje nazwy składników środowiska antropogenicznego najbliższej okolicy 	<ul style="list-style-type: none"> podaje zależności między nieożywionymi a ożywionymi składnikami przyrody porównuje ze sobą krajobrazy naturalne i kulturowe 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykład zależności między składnikami krajobrazu przygotowuje prezentację na temat krajobrazu najbliższej okolicy

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
Uczeń						
2	Czy to minerał czy skała?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje definicję skały ▶ wymienia po jednym przykładzie skał litych, zwięzłych i luźnych ▶ obserwuje skałę i wymienia jej dwie cechy, np. barwę, twardość 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, że skały są zbudowane z minerałów ▶ wymienia kryteria podziału skał ▶ przyporządkowuje skały do odpowiedniej grupy ▶ podaje przykłady 2–3 skał występujących w najbliższej okolicy 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady minerałów ▶ wyjaśnia, czym różnią się skały magmowe, osadowe i przeobrażone oraz lite, zwięzłe i luźne ▶ określa, jakich skał jest najwięcej w okolicy szkoły 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, co to są surowce mineralne i kamienie szlachetne ▶ wskazuje w Polsce regiony występowania różnych rodzajów skał ▶ opisuje i rozpoznaje różne rodzaje skał 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, dlaczego cegła i beton nie należą do skał ▶ podaje przykłady różnego zastosowania skał ▶ tworzy i prezentuje klasie własną kolekcję skał
3	Czy każde wzniesienie to góra?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ nazywa trzy główne formy ukształtowania powierzchni ▶ podaje nazwy naturalnych wypukłych form terenu ▶ tworzy model pagórka 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ rozpoznaje po opisie główne formy ukształtowania powierzchni ▶ wskazuje na ilustracji formy wypukłe ▶ nazywa elementy wzniesienia i wskazuje je na ilustracji lub modelu 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje kolory, jakimi na mapie hipsometrycznej są zaznaczone niziny, wyżyny i góry ▶ wyjaśnia różnicę między pagórkami, wzgórzem i górą ▶ dzieli formy wypukłe na naturalne i antropogeniczne 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ rozpoznaje główne formy ukształtowania powierzchni występujące w najbliższej okolicy ▶ podaje przykłady form antropogenicznych ▶ porównuje ze sobą pagórek i górę, podając dwie cechy wspólne i dwie różnice 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ odczytuje przykładowe nazwy nizin wyżyn i gór, korzystając z mapy hipsometrycznej Polski ▶ wyjaśnia, co to jest wysokość względna
4	Czym różnią się formy wypukłe od wklęsłych?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wymienia nazwy naturalnych wklęsłych form terenu ▶ rozpoznaje na ilustracji dolinę rzeczną ▶ wskazuje 2 różnice między formą wypukłą i wklęsłą 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ rozpoznaje na ilustracjach naturalne wklęsłe formy terenu ▶ tworzy model doliny rzecznej ▶ rozpoznaje elementy doliny rzecznej ▶ porównuje formy wklęsłe i wypukłe 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ opisuje wygląd wybranej wklęsłej formy terenu ▶ odróżnia górską dolinę rzeczną od nizinnej ▶ podaje przykłady antropogenicznych wklęsłych form terenu i ich znaczenie dla człowieka ▶ podaje różnice między kotliną a doliną 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na ilustracji lub modelu doliny rzecznej elementy jej budowy ▶ podaje przykłady wpływu ukształtowania powierzchni na inne elementy przyrody oraz na działalność człowieka ▶ rozpoznaje i nazywa wklęsłe formy terenu w najbliższej okolicy ▶ wyjaśnia, w jaki sposób człowiek wykorzystuje formy ukształtowania terenu do własnych potrzeb 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ dokumentuje występowanie wypukłe i wklęsłe formy terenu najbliższej okolicy np. w formie zdjęć ▶ wyszukuje w dostępnych źródłach informacji o formach wklęsłych w Polsce, które są cenne krajobrazowo i stanowią atrakcję turystyczną. Podaje 4–5 przykładów.

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
5	Jak woda zmienia krajobraz?	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje, której wody jest na Ziemi więcej – słonej czy słodkiej nazywa biegi rzeki podaje przykłady form terenu, które powstały przy udziale rzek oraz wód mórz i oceanów 	<ul style="list-style-type: none"> określa proporcje między rodzajami wód na Ziemi wyjaśnia, co to jest źródło i ujście rzeki opisuje wygląd doliny rzecznej w biegu górnym, dolnym i środkowym 	<ul style="list-style-type: none"> rozdzieli rodzaje wód płynących wyjaśnia, w jaki sposób powstają: wydma, klif, dolina, meandry dopasowuje formę terenu do biegu rzeki, w którym możemy ją najczęściej zaobserwować 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego tylko niewielka część zasobów wodnych jest zdatna do picia wskazuje na mapie źródło i ujście rzeki Wisły korzystając z mapy rozróżnia trzy biegi rzeki Wisły 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje przykłady wpływu wody na krajobraz
6	Jak człowiek zmienia krajobraz?	<ul style="list-style-type: none"> rozdzieli krajobraz miejski, wiejski i przemysłowy wyjaśnia pojęcie „degradacja środowiska” podaje: nazwę miejscowości, w której mieszka lub w której znajduje się jego szkoła, opisuje jej położenie oraz cechy wyróżniające 	<ul style="list-style-type: none"> podaje 3–4 przykłady zmian wywołanych działalnością człowieka w krajobrazie miejskim, wiejskim i przemysłowym dokonuje oceny krajobrazu najbliższej okolicy proponuje, jakie mogą być źródła nazw różnych miejscowości 	<ul style="list-style-type: none"> obserwuje zmiany w krajobrazie najbliższej okolicy wywołane działalnością człowieka, podaje ich przykłady wskazuje negatywne i pozytywne zmiany w krajobrazie najbliższej okolicy wywołane działalnością człowieka podaje przykłady nazw miejscowości pochodzących od nazwiska ich założyciela, cech krajobrazu lub zawodu wykonywanego przez mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, w jaki sposób krajobraz naturalny zmienia się w antropogeniczny podaje przykłady pierwotnych krajobrazów podjęć próbę ustalenia pochodzenia nazwy swojej miejscowości 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia istnienie zależności między składnikami środowiska przyrodniczego a składnikami środowiska antropogenicznego opisuje zmiany w krajobrazie, np. na przestrzeni 10, 20, 50 lat (na podstawie rozmowy z rodziną), przygotowuje plakat lub prezentację na ten temat prezentuje informacje dotyczące pochodzenia nazwy swojej miejscowości
7	Jak chronić przyrodę?	<ul style="list-style-type: none"> wymienia formy ochrony przyrody występujące w Polsce podaje kilka sposobów, w jakie uczeń klasy 4. może chronić przyrodę i środowisko 	<ul style="list-style-type: none"> podaje cechy parku narodowego, rezerwatu przyrody, pomnika przyrody podaje przykłady gatunków wymarłych wyszukuje na mapie parki narodowe, wskazuje ich liczbę i nazwę największego, najmniejszego, najstarszego i najmłodszego parku narodowego 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia różnicę między ochroną przyrody a ochroną środowiska wyjaśnia, na czym polega ochrona gatunkowa proponuje działania, które pozwalają na co dzień chronić przyrodę i środowisko 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie park narodowy położony najbliżej miejsca zamieszkania wymienia miejsca występowania w najbliższej okolicy innych obszarów chronionych, pomników przyrody uzasadnia potrzebę ochrony środowiska i przyrody 	<ul style="list-style-type: none"> prezentuje klasie informacje o 2–3 obiektach chronionych najbliższej okolicy wyszukuje informacje na temat planowanych nowych miejsc ochrony przyrody w Polsce

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
8	Podsumowanie działu	▶ wszystkie wymagania z lekcji 1–7				
DZIAŁ VI. Korzystamy z mapy						
1	Jak wykonać szkic?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, co to jest szkic ▶ wymienia nazwy przyrządów służących do pomiaru odległości ▶ podaje, w jakich jednostkach można podać odległości w terenie ▶ wykonuje prosty szkic okolicy 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wymienia podstawowe elementy szkicu ▶ mierzy odległość za pomocą taśmy mierniczej 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wymienia sytuacje z życia codziennego, w których przydaje się umiejętność tworzenia szkicu ▶ orientuje wykonywany szkic ▶ mierzy odległości za pomocą kroków, przelicza odległość na centymetry 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ porównuje dokładność pomiarów wykonanych za pomocą taśmy mierniczej i kroków ▶ rysuje szkic okolicy szkoły zgodnie z instrukcją 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wykorzystuje inny niż taśma miernicza i kroki sposób na pomiar odległości w terenie ▶ rysuje szkic z zastosowaniem legendy i zaznaczeniem przybliżonych odległości
2	Jak narysować plan?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ przedstawia plan przedmiotu jako jego rzut z góry ▶ wyjaśnia, do czego służy skala 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ rysuje mały przedmiot w skali 1:1 ▶ wyjaśnia, dlaczego do narysowania planu niektórych przedmiotów należy zastosować skalę ▶ podaje rozmiar rzeczywisty przedmiotu, którego wymiary na planie wynoszą 1 cm 1 cm 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ rysuje przedmiot w skali innej niż 1:1 ▶ przelicza odległości w skali 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ rysuje plan pokoju o znanych wymiarach z zastosowaniem skali ▶ przelicza jednostki (metry na centymetry) 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ samodzielnie rysuje plan np. pokoju, boiska, klasy, dokonując pomiarów i dobierając odpowiednią skalę
3	Czym różni się plan od mapy?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, co to jest plan i mapa ▶ wymienia cechy każdego planu i mapy 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje różnicę między planem a mapą ▶ porównuje skale ze sobą (mniejsza, większa) 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ porównuje szczegółowość map o różnych skalach ▶ korzysta z planu 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, dlaczego globus nie jest mapą ▶ podaje przykłady map wykonanych w różnej skali ▶ wyjaśnia, dlaczego plan zawiera dużo szczegółów 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ korzysta z atlasu, porównując ze sobą skale i szczegółowość różnych rodzajów map ▶ odszukuje na mapie świata siatkę kartograficzną a na globusie siatkę geograficzną
4	Czy mapę można czytać?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wymienia elementy mapy ▶ rozpoznaje znaki topograficzne w legendzie mapy 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie poszczególne elementy (tytuł, treść, legendę, skalę) 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ rozpoznaje różne zapisy skali, potrafi je prawidłowo odczytać ▶ wyjaśnia pojęcie znaki kartograficzne 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, do czego na mapie jest potrzebna legenda 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ korzysta z map cyfrowych do zaplanowania trasy wycieczki

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
			<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, w jaki sposób na mapach zaznacza się kierunek północny ▶ odczytuje informacje z mapy, posługując się legendą 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ interpretuje znaki zamieszczone na różnych mapach 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady znaków punktowych, liniowych i powierzchniowych ▶ wskazuje różnice między mapą cyfrową a tradycyjną 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ odnajduje na mapie położenie różnych obiektów geograficznych
5	Jak wykorzystać mapy do planowania wycieczki?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, co to znaczy zorientować mapę ▶ odczytuje informacje z legendy przydatne podczas planowania wycieczki 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, jak zorientować mapę za pomocą kompasu ▶ wyjaśnia, w jaki sposób obliczyć odległość rzeczywistą, korzystając ze skali liczbowej i podziałki liniowej 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, jak zorientować mapę za pomocą obiektów w okolicy ▶ podaje odległość rzeczywistą na podstawie odległości na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ orientuje mapę za pomocą kompasu lub obiektów w terenie ▶ korzysta z mapy turystycznej podczas planowania wycieczki po nieznanym terenie 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ samodzielnie przygotowuje plan wycieczki, korzystając z planu i mapy wielkoskalowej; prezentuje klasie opracowany plan wycieczki
6	Podsumowanie działu	▶ wszystkie wymagania z lekcji 1–5				
DZIAŁ VII. Na wycieczce						
1	Jak zachować bezpieczeństwo na wycieczce?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wymienia rodzaje wypoczynku ▶ wymienia zagrożenia pogodowe (burza, upał) ▶ wylicza zasady ruchu drogowego, które dotyczą pieszego 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ proponuje przykłady wypoczynku biernego i czynnego ▶ wyjaśnia, jak należy zachowywać się w czasie burzy ▶ wyjaśnia, jak chronić się przed skutkami upału 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ określa typ wypoczynku po podanej nazwie, zdjęciu lub rysunku ▶ wybiera właściwe ubranie na wycieczkę 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ analizuje swój dzień, określając ile czasu poświęca na wypoczynek czynny i bierny ▶ uzasadnia potrzebę przestrzegania zasad turysty i analizuje każdą z nich 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ projektuje plakat zawierający znaki lub piktoqramy opisujące zasady zachowania się wobec przyrody w najbliższym otoczeniu szkoły
2	Jak wykorzystać swoją wiedzę w terenie?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wymienia przyrządy do prowadzenia obserwacji przyrodniczych, które warto zabrać na wycieczkę ▶ dokonuje obserwacji zgodnie z instrukcją nauczyciela 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje nazwy przyrządów do prowadzenia obserwacji i pomiarów zaprezentowanych przez nauczyciela (mogą być na zdjęciu lub rysunku) 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ proponuje odpowiedni zestaw narzędzi do pracy w terenie, dostosowany do celu obserwacji 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ dowodzi, że pomiędzy wysokością drzewa i długością jego cienia istnieje zależność pozwalająca obliczyć wysokość drzewa ▶ określa wiek drzewa na podstawie jego obwodu zmierzonego na wysokości 130 cm nad ziemią 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wykonuje dokumentację fotograficzną napotkanych tropów zwierząt i określa, które zwierzęta je pozostawiły

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
Uczeń						
3	Co ciekawego można zobaczyć w okolicy szkoły?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady roślin rosnących w pobliżu szkoły ▶ podaje cechy roślin nadających się na żywopłoty ▶ wskazuje miejsca w pobliżu szkoły, gdzie możemy zaobserwować elementy przyrody 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ rozpoznaje znane gatunki roślin rosnących w pobliżu szkoły ▶ obserwuje zwierzęta w pobliżu szkoły 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ korzysta z przewodnika lub aplikacji do rozpoznawania roślin w celu oznaczenia nieznanych roślin w okolicy szkoły ▶ odróżnia pokrzywę od jasnoty 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ prowadzi obserwacje przyrody żywej i nieożywionej w pobliżu szkoły ▶ wyjaśnia, dlaczego tereny zielone są potrzebne zwierzętom i człowiekowi 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ tworzy album przyrodniczy zawierający min. 5 zdjęć i krótkie opisy obserwowanych elementów przyrody żywej i nieożywionej, które znajdują się w pobliżu szkoły
4	Podsumowanie działu	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wszystkie wymagania z lekcji 1–3 				